

A magyar feltalálás „Trianonja”

Magyarországon június negyediké hivatalos nemzeti emléknap, hogy emlékezzünk az Első Világháborút lezáró 1920-as trianoni béke következményeire. Országunk, mint az Osztrák-Magyar Monarchia 325 ezer négyzetkilométernyi területen élt 20 milliós soknemzetiségű része kiobbantó résztvevője volt e szörnyű háborúnak. Annak máig ható következménye volt, hogy a nacionalista törekvések kiéleződtek. A huszadik századelőn az 1910-es népszámlálás szerint országunkat hétféle anyanyelvet beszélő nemzetiség lakta. A magyar népesség 48 százalékos volt, melynek többsége a mai határokon belül élt.

Anyanyelv	%
Magyar	48,1
Német	9,8
Tót	9,4
Román	14,1
Ruthén	2,3
Horvát	8,8
Szerb	5,3
Egyéb	2,2
Összesen:	100

Anyanyelv megoszlás 1910-ben Magyarországon

A Kárpát-medence etnikumai 1910-ben – az etnikumi rajzolat a mai határokat mintázza

Az Első Világháborút elvesztettük. Annak következményeként a Monarchia területén a nemzetiségek élőhelyeitől vezérelve, nemzetállamok alakultak meg, beleértve a Magyar Királyságot is, aminek ma utódállama vagyunk. Erdély, 1918-ban Romániához csatlakozott, amit a Trianoni béke jóváhagyott. Ez által ott a magyar központtól egy tömbben távol lakó magyar, a székelység, román állampolgár lett, Így a székelyek továbbra is etnikai kisebbségben lévő állampolgárok maradtak, mint azok voltak Trianon előtti is.

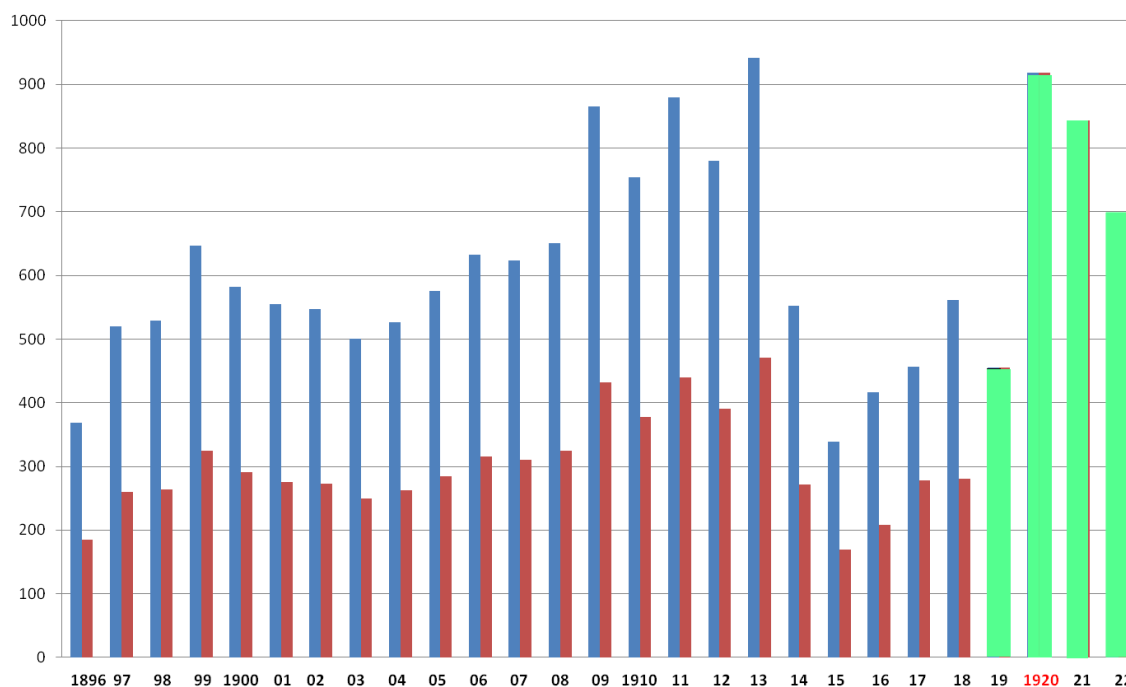
Sok magyarnak fájdalom lett, hogy külföldiként nem látogathatta meg egykönnyen a trianoni határokon kívülre került rokonságát, vagy nem hallgathatta kedvére bármikor a szelek orgonajátékát a Tátrában, Hargita fenyőinek suhogását, vagy az Adria hullámainak mormolását Fiume kövein. A Trianon gyász oka sokáig ez volt leginkább.

De most nem, mint egy elszakadt rokon, és nem, mint egy turista, hanem, mint egy magyar feltaláló pillantok száz évvel ezelőttre. Így kristálytisztán látom az 1920-as találmányainkat.

Önként adódig egy alapkérdés, hogy miféle dolog a találmány? Itt a válasz. A találmány egy gondolati megoldás, amely technikai problémára vonatkozik. Jellemzője hogy, abszolút új, nem nyilvánvaló és megvalósítható. A találmányokra a kiagyalójuk kérésére először a világon 1474-ben Velencében hozott különleges törvény kizárólagos tulajdonviszonyt, úgynevezett szabadalmat biztosított. A követő évszázadok alatt az országok sorra ilyen szabadalmi törvényeket alkottak. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a társult országunk 1895-ben elfogadott törvény alapján ad ki szabadalmakat Magyarországra területére. Ez a hatósági tevékenység tehát nálunk immáron több mint 120 éve folyik. Nyilvános dokumentumaiból pontosan megállapítható ki, mire, mikor igényelt, és mikor kapott szabadalmat.

A feltalálói tevékenység az emberiség egyik legfontosabb aktivitása. Nélküle az egyre növekvő népesség képtelen lenne ellátni magát. Ebből következően a Földön a feltalált megoldások száma évről évre növekszik. A találmányok számának huzamosabb ideig tartó csökkenése csak néhány országra jellemző, és az gazdasági-társadalmi bajok, katasztrófák következménye. Nézzük meg, most mikor volt fellendülés, és mikor volt hanyatlás találmányi téren nálunk.

A magyar feltalálás alakulását 1896-tól követhetjük nyomon. Kibogarásztam a magyar szabadalmi adatbázisból azt, hogy évente hány találmányt alkottunk mi, magyar illetőségűek. Az eredményeket grafikonokban is megmutatom.

Magyarok találmányainak száma 1896 és 1922 között évenként

Nézzük először a kezdetektől a találmányi aktivitásunkat. A magyar szabadalmak kiadásának kezdő évében hazánkban a trianoni határok előtti területen élő soknemzetiségűek, 20 millió lakos, 369 találmányukra kértek, és kaptak szabadalmat. Az Osztrák-Magyar Monarchiában évenként feltalált megoldások száma szépen növekedett. 1913-as évben volt a maximum, 942 találmánnyal. Az Első Világháború alatt a magyar találmányok csökkenését tapasztaljuk: 300-500 találmány volt évente. A fenti grafikon kék színnel mutatja a hazai találmányok számát 1918-ig, míg a dualista Magyarország létezett.

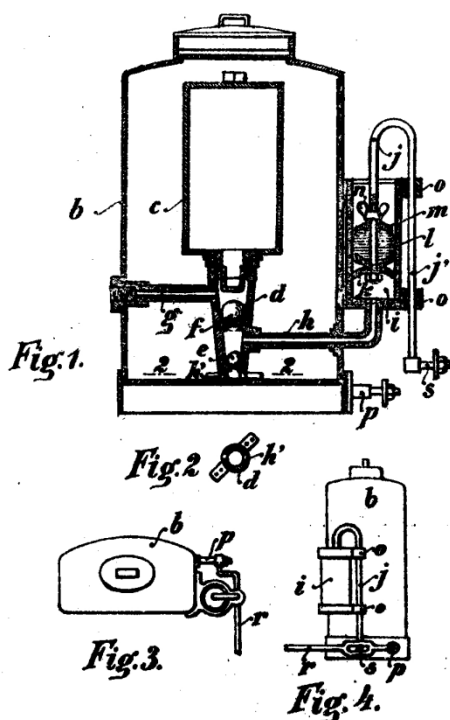
A Tanácsköztársaság alatt 1919-ben 455 szabadalmat adtunk ki. Ettől az évtől zöld színre vált a grafikon. Most elérkeztünk a fránya Trianonhoz, amikor az **1920-as évben 918 magyar találmány** született!

A helyes találmányi összevetés érdekében figyelembe kell venni azt a tényt, hogy 1919-től Magyarországon az országlakosok lélekszáma erősen csökkent. Mivel feltaláló csakis természetes személy lehet, ezért ahol többen élnek állampolgárként, ott eleve több találmány születhet. A Trianon utáni lélekszámhoz viszonyított évenkénti magyar találmányszámot mutatják a piros színű oszlopok a diagramon. Így megállapíthatjuk, hogy találmányi szabadalmaink száma tekintetében 1920-ban volt a rekordévünk 1896-óta. Jelentősen meghaladtuk a Monarchiában elért maximális feltalálói aktivitást, ami 1913-ban 470 találmány volt, míg Trianon évében 918 találmány született.

Ez a rekordunk nem következhet az akkori magyar gazdaság állapotából, mert az ország gazdasági szereplőinek, erőforrásainak és piacainak jelentős részét elvesztettük. Ha Trianon évében alig találtunk volna fel valamit, azt vennénk ma természetesnek.

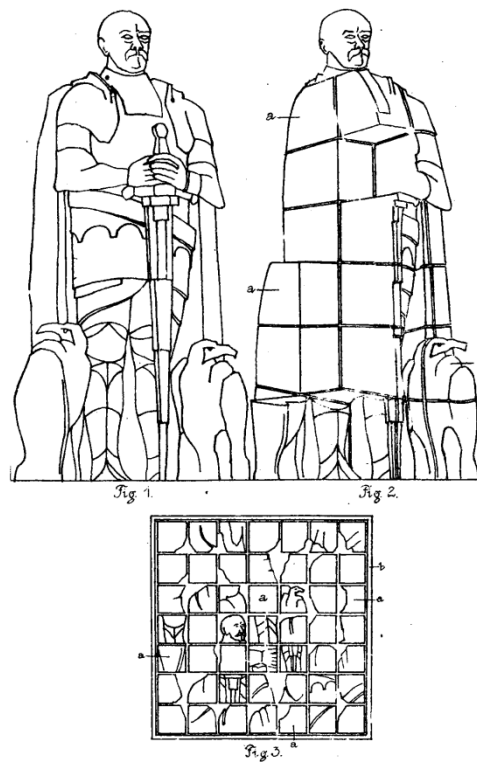
A magas 1920-as feltalálói aktivitásunkra gazdasági magyarázat nincs, társadalom-lélektani magyarázat viszont lehet. Véleményem szerint, az akkori idők itthoni magyarjai azt érezhették, hogy megszabadultak az osztrák uralom, a vörös-diktatúra és a soknemzetiségi lét béklyóitól. A terület csönkítés ellenére eleink nem estek letargiába, hanem inkább szárnyalni kezdtek, felmutatták a leleményüket, az egyetlen megmaradt kincset, ami mindennél többet érhet.

Itt egy jellemző bizonyíték a fentiekre. Amikor Trianonban éppen aláírtuk a béke-okmányt, 1920. június 4-én, aznap két magyar feltaláló adta oltalmazásra találmányait. Lukács István okl. gyógyszerész Budapesten: „Eljárás – a dohányzás káros hatásának csökkentése céljából” című, és Starcsevics Jakab bádogos, tapolcai lakos: „Újítás perenoszpóra-fecskendőkn” címen két megoldást is feltalált, amiket a Permetezőgyár Tapolcán azonnal tulajdonolt is. Gyógyszerészsünk a nagyapója lehet a mai füstszűrős ciginek, a tapolcai mesterünk alkotását pedig szinte hetente használom az almafáim gyógyításánál.

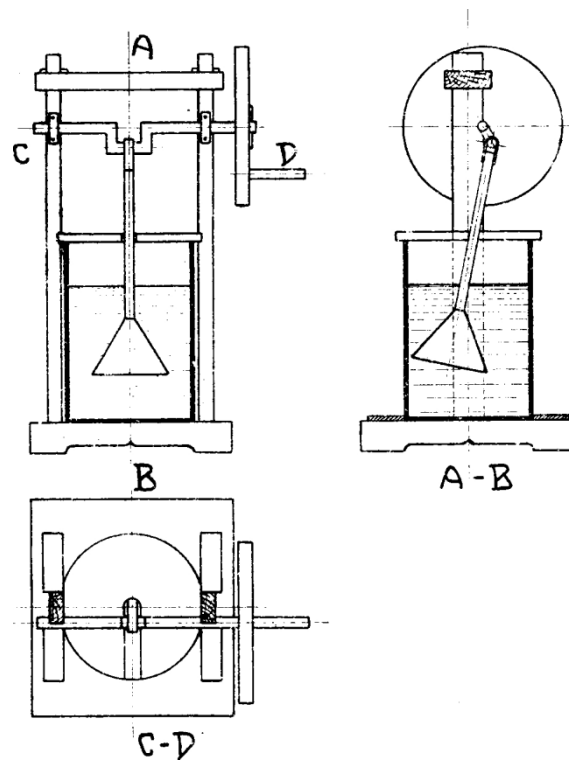
Starcsevics Jakab bádogos, tapolcai lakos háti permetező találmánya

A közel ezer 1920-as magyar találmány között több érdekességet is találtam. Például Vágó László budapesti műépítész találmánya minden bizonnyal a három D puzzle játék őse lehet.

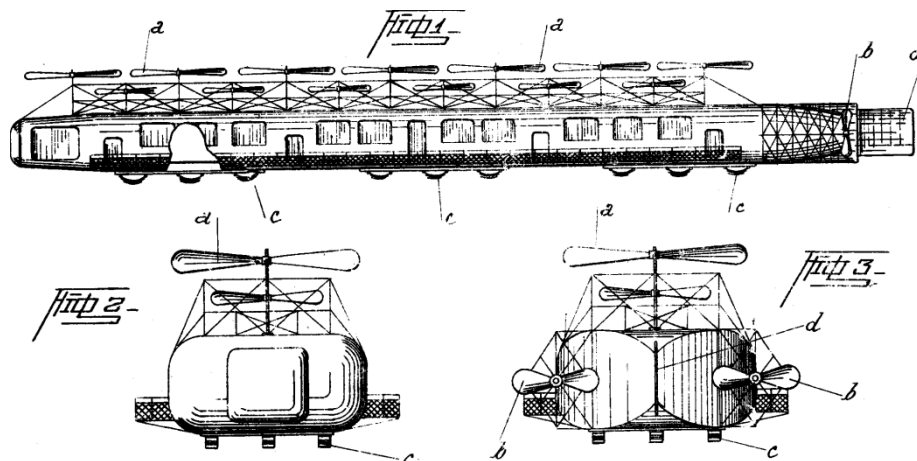
A szobor-puzzle

Egy kézzel hajtott mosógép az egyik kedvencem, amely Szieber Ferenc („ny. délivasuti főkalauz Balatonkeresztúron”) találmánya. Gondolom, hogy a vonata zakatolása ihlette a jó kalauzunkat, hogy a mosást az új gépében egy ide-oda himbálódzó tölcser végezze.

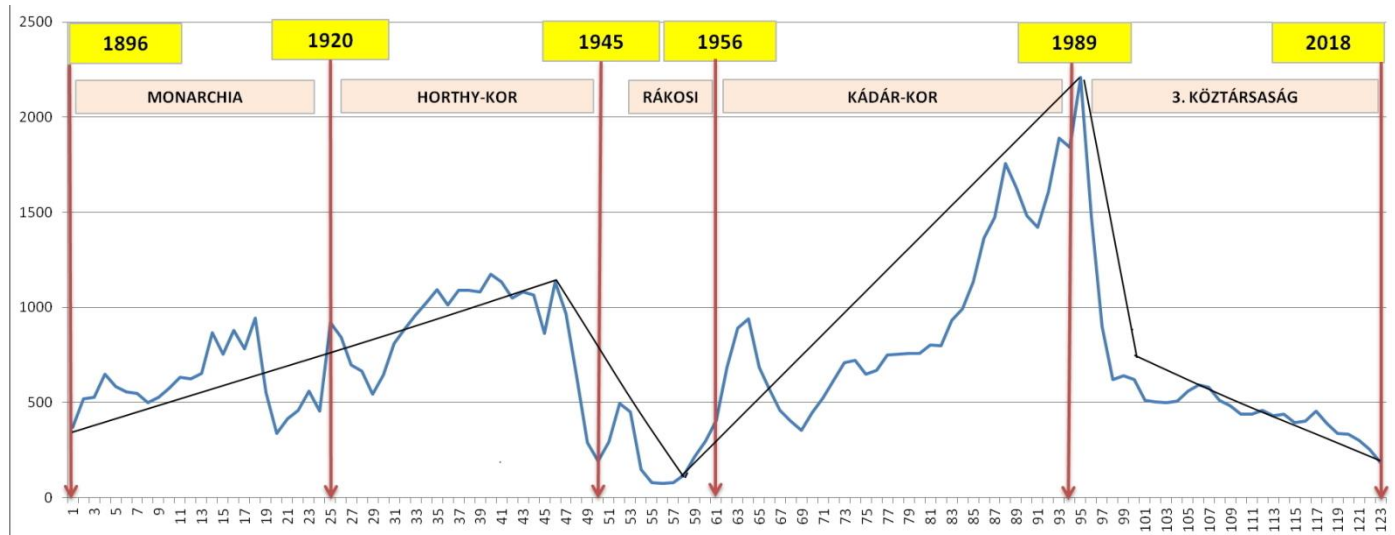
A kézzel hajtott mosógép

A legkülönlegesebb 1920-as találmány díját én Bozsidár Arzén budapesti magánhivatalnoknak adnám a „szárnynélküli repülőgép” feltalálásaért. E csodajármű odafent 15 légszavar segítségével suhant volna, azokból 13 emelné, kettő tolná előre a járművet, és mint egy hajónak, olyan kormánylapátja irányítaná. A szilárd talajra 27 rugó puhítaná a leereszkedést. Mindezeket szárnyak nélkül tenné meg a gépmadár.

A „szárnynélküli repülőgép”

Ezek után bemutatom az alábbi diagramon az évenként magyarok által alkotott találmányok számát a szabadalmi jogunk kezdetétől napjainkig, hogy egyben lássuk a magyar feltalálást.

Magyarok találmányainak száma 1896 és 2018 között évenként

Látható, hogy a Trianon évében alkotott közel ezer magyar találmány jó indulást adott a Horthy-kor feltalálóinak. A magyar találmányok száma évenként szépen növekedett a Második Világháborúig. Az adatokból kitűnik még, hogy 1945 után volt a hazai feltalálásnak egy, az előzőknél mélyebb válsága, amelyet a Rákosi-diktatúra alatt hoztunk össze. Ennek minimuma az

1951-es év, amikor 76 magyar műszaki alkotást szabadalmaztattunk. Megjegyzem, hogy ez a szám valószínűleg valamivel nagyobb lehet, mert akkoriban a találmányok bejegyzésénél párhuzamosan alkalmaztuk a szovjet „szerzői tanúsítvány” rendszert a „burzsoá szabadalom” helyett. Ezért ez az adat bizonytalan gyász ok lehet.

Az évenkénti találmányi számot megjelenítő grafikon mutatja még, hogy az elbukott 1956-os szabadságharcunk a feltalálásban hasonlóan lendített, mint Trianon. Elindítója volt a hazai feltalálás történelmi „aranykorának”, amit betetőz az 1990-es abszolút rekordévünk, amikor 2209 találmányt alkottunk. Ennek okait korábban már elemeztem, most csak a tényt szögezem le.

A hazai találmányok száma viszont 1990 óta exponenciálisan csökken. 2018-ban annyi magyar találmány (185) jött létre, mint 1945-ben, vagy mint a kezdetekkor 1896-ban (10 millió lakosra számolva!). Nincs még egy olyan ország, amely manapság a feltalálás terén úgy állna, mint a szabadalmi jog indulásakor, esetünkben, több mint 120 éve.

Év	Magyar találmány	Viszonylag
1896	369 (190)	2 (1)
1920	918	5
1945	191	1
1951	76	0,4
1956	408	2
1989	1840	10
2018	185	1

Feltalálásban egyenlő szinten: 1896., 1945. és 2018. években

A hazai feltalálás szintjének nagymértékű csökkenése a 3. Köztársaság alatt következett be. Ezért a magyar feltalálás „Trianonja” 1989. október 23-án volt, amikor Szűrös Mátyás akkori köztársasági elnök kikiáltotta a (harmadik) Magyar Köztársaságot. Az azóta eltelt harminc évben a magyarok találmányainak száma folyamatosan csökken.

Bánatomat enyhíti, hogy mindeközben szabadon élvezhetem, ha akarnám a szelek orgonajátékát a Tátrában, a Hargita fenyőinek suhogását, vagy az Adria hullámainak mormolását Fiume kövein, no meg ráadásul az Alpok havának csikorgását, Róma harangjainak bongását, a Münchenben a söröskorsók csengését koccintáskor, a finn szaunákban a tűz pattogását, de még szlovák rokonaimat is akkor láthatom, amikor akarom. Mert az Európai Unióhoz való csatlakozásunk 2004-től ezen a téren kedvező változást hozott számunkra, szabadon mehettünk, élhattünk,

dolgozhattunk, gazdálkodhattunk több mint négymillió négyzetkilométernyi területen Európában. Mindez addig lehet, amíg egy őrült ki nem kormányozza a piros-fehér-zöld lobogóval ékesített bárkánkat a kék alapon arany csillagos zászlóval jelzett vizekről. No, akkor következne be ám egy a mainál még sokkal gyászosabb Trianon! Bezártak leszünk majd ismét 93 ezer négyzetkilométer területen.

Íródott a 12. Magyar Feltalálók Napja ünnepére. Budapesten, 2020. június 4-én.

Dr. Vedres András